

1. Obiekt

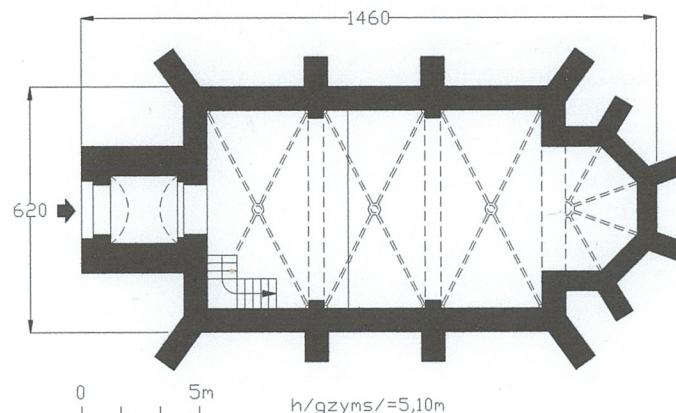
KAPLICA DZIĘKCZYNNA pw. ŚW. BARBARY

2. Czas powstania

1884–1886 r.

3. Miejscowość

PIETRASZYN

4. Adres

47-490 Krzanowice

nr działki: 433/308

nr ks. wiecz.: KW

5. Przynależność administracyjna

województwo śląskie
powiat raciborski
gmina Krzanowice

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Klein Petersdorf, Kr. Ratibor

7. Przynależność administracyjna do 31.12.1998 r

województwo katowickie
gmina Krzanowice

8. Właściciel i jego adres

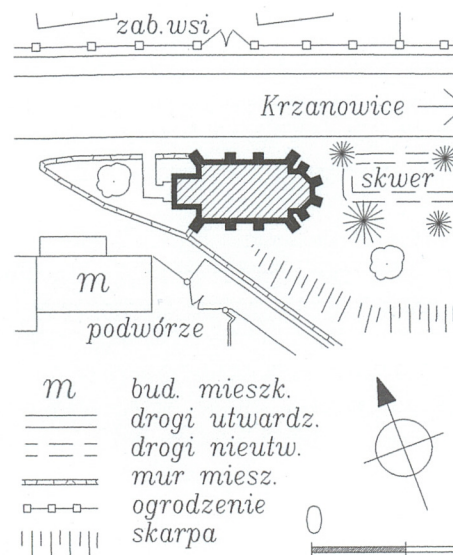
parafia rzymskokatolicka pw. św.
Wacława w Krzanowicach;
ul. Kościelna 5
47-490 Krzanowice

9. Użytkownik i jego adres

jw.

10. Rejestr zabytków

nr: 17/239/109 z dnia 15.05.2009

Pierwsza wzmianka o wsi Petrecin pochodzi z roku 1652. Później wioska nosiła nazwę "Male Petrovice" i "Klein Peterwitz". Pietraszyn od początku należał do diecezji ołomunieckiej i parafii w Sudzicach. W latach 1884–86 wybudowano we wsi kaplicę dzięczynną św. Barbary, której **fundatorem był Jan Trullay**. Tenże, urodzony w Pietraszynie, wyemigrował do przeżywającej w ówczesnym czasie gwałtowny rozkwit, przemysłowej Łodzi. Tam pojął za żonę wdowę po piekarzu, przejął jego interes i dorobił się dużego majątku. W podzięk za uzyskane łaski, w rodzinnej miejscowości, wraz z żoną ufundował kaplicę św. Barbary, o czym informuje inskrypcja wykuta na tablicy fundacyjnej w kruchcie: *Gegründet im Jahre 1884. / Hauptfundator unserer Betkapelle / ist der Bäckermeister Herr / Johann Trullay / gebürtig aus Klein Peterwitz / und Essen Ehefrau / Wilhelmine Trullay In Lodz.*

Budowlę wzniesiono w **latach 1884–1886 w stylu neogotyckim**. Prace wyposażeniowe przeprowadzono w 1886 r., o czym świadczy data na kropielnicy i na obrazie św. Barbary w neogotyckim ołtarzu kaplicy.

Powstanie Republiki Czeskiej w roku 1920 spowodowało podzielenie terytorium parafii sudzickiej między dwa państwa. W związku z tym Pietraszyn, który pozostał po stronie polskiej, został przyłączony do polskiej parafii w Krzanowicach (1925). Ówczesny Wikariusz Generalny Ks. Prałat Nathan przyrzekł pomoc w remoncie starej kaplicy św. Barbary, by umożliwić odprawianie w niej nabożeństw. W kaplicy msze odprawiane były jednak nieregularnie, a niedogodności związane z uczestnictwem w uroczystościach w krzanowickim kościele spowodowały, że mieszkańcy podjęli decyzję o budowie świątyni na miejscu. Wkrótce ukonstytuowała się Rada Kościelna, która uzyskała dotację rządową na budowę kościoła w Pietraszynie. Poświęcenie kamienia węgielnego pod budowę kościoła nastąpiło w roku 1930.

Po wojnie z dniem 20 lipca 1948 roku Pietraszyn przyłączono do parafii św. rodziny w Samborowicach aż do roku 1956, kiedy to Pietraszyn wrócił do parafii Krzanowice.

SYTUACJA. Pietraszyn — mała wieś w powiecie raciborskim, w gminie Krzanowice, położona tuż przy granicy z Republiką Czeską. Miejscowość rozciąga się po obu stronach szosy, biegnącej z Krzanowic ku granicy, rozwidlającej się we wsi dodatkowo na dwie drogi lokalne.

Kaplica usytuowana jest w centrum wsi, przy drodze wewnętrznej (dawniej głównej drodze przelotowej), po jej pd. stronie. Budowla orientowana, z osią odchyloną ku pd., wzniesiona na skarpie ściętej od strony pd.-zach. Skarpa wsparta murem oporowym wysokości ca 3 m i długości 45 m. Wzdłuż muru biegnie droga pieszka, łącząca się z przebiegającą od pd. szosą przelotową, przy której zabudowania niżej położonej części wsi.

MATERIAŁ. KONSTRUKCJA. TECHNIKA.

Ściany. *Ściany zewnętrzne* murowane z cegły pełnej, obustronnie tynkowane; detal architektoniczny neogotycki, murowany z cegły ceramicznej, otynkowany (przypory, fryzy arkadkowe, gzymsy).

Ściany wewnętrzne murowane z cegły pełnej, tynkowane.

Sklepienia i stropy. Nawa nakryta 3-prześlowym sklepieniem krzyżowo-żebrowym na gurtach; żebra sklepienne oparte na kielichowych, ozdobionych ornamentem liściastym wspornikach, zbiegają się w kolistych zwornikach; gurdy spływają na filary przyściennie. Nad prezbiterium sklepienie krzyżowo-żebrowe, z żebrami odciętymi na wysokości wsporników nawy. Kruchta sklepiona kolebką o przekroju odcinkowym.

Wieżba dachowa. Wieżba drewniana; konstrukcja jętkowo-krokwiova na podwójnej ścianie stolicowej.

Pokrycie dachowe. Dachy kryte współczesną dachówką bitumiczną, na hełmie wieży pokrycie z blachy miedzianej.

Posadzki i podłogi. W przyziemiu kościoła współczesna posadzka betonowa, wykończona kwadratowymi płytkami gresowymi. Na chórze drewniana podłoga z desek.

Schody. *Schody zewnętrzne.* Wejście do kaplicy poprzedzone krótkim biegiem szerokich prostych schodów betonowych, które wyłożone współczesnymi płytkami gresowymi.

Schody wewnętrzne. Wejście na emporę muzyczną umożliwiają wąskie drewniane wachlarzowe schody policzkowe oparte na słupie, umieszczone w pd.-zach. narożniku nawy. Na kolejne kondygnacje wieży prowadzą drewniane drabiny.

Otwory. *Otwory okienne.* Nawa przepruta trzema parami identycznych, smukłych, ostrołukowo zamkniętych otworów okiennych, w których drewniane krosnowe jednoskrzydłowe okna ze ślęmieniem, dzielone szczeblinami krzyżowymi, zamykane na zakrętki dźwigniowe. Górna kondygnacja wieży z pojedynczymi małymi ostrołuczными otworami okiennymi przesłoniętymi brisoletami; niżej, nad wejściem głównym, para małych ostrołucznych blend.

Otwory drzwiowe zewnętrzne. Jedyne wejście do kaplicy usytuowano w przyziemiu wieży; wysoki prostokątny otwór poprzedzony krótkim biegiem schodowym, ujęty w uskokowe obramienie z profilowanym nadprożem; w otworze zachowane dwuskrzydłowe drzwi drewniane z nadświetlem; skrzydła drzwiowe opierane deskami, rozdzielone słupkiem w formie kolumnienki korynckiej, podtrzymującej profilowane ślęmie; nadświetle przeszkłone, trójdzielne.

14. Kubatura 465 m ³	15. Powierzchnia użytkowa 55 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne kaplica rzymskokatolicka	17. Użytkowanie obecne kaplica rzymskokatolicka
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja <ul style="list-style-type: none"> ➤ 1984 r. — wzmocnienie konstrukcji ścian kaplicy: założenie ściągów podłużnych, związujących prezbiterium z nawą; ➤ lata 90-te XX w. — wymiana posadzki we wszystkich pomieszczeniach przyziemia kaplicy (współczesne płytki gresowe); ➤ 2000–2001 r. — remont dachu: naprawa i wzmocnienie więźby dachowej wymiana pokrycia dachowego na dachówkę bitumiczną; ➤ 2006 r. — odnowienie ołtarza z obrazem św. Barbary; <p><u>Dokumentacja techniczna:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ocena stanu technicznego muru oporowego w Pietraszynie., R. Mucha, Racibórz 2008; 		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) <p>Zachowana oryginalna bryła, rzut i wystrój elewacji budowli; we wnętrzu zachowany neogotycki ołtarzyk z obrazem św. Barbary; zmianie uległo pokrycie dachu i posadzki.</p> <p>Stan techniczny budynku dobry; wnętrze i elewacje zewnętrzne wyremontowane, wzmocniona konstrukcja ścian; zły stan muru oporowego podtrzymującego od pd.–wsch. skarpe, na której posadowiona kaplica – jego dalsze niszczenie i ewentualne osuwanie się skarpy mogą skutkować naruszeniem stabilności konstrukcji budynku.</p>	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie <ul style="list-style-type: none"> ⇒ remont i restauracja muru oporowego wspierającego od pd. i wsch. skarpe, na której posadowiono kaplicę, zgodnie z zaleceniami służb konserwatorskich; ⇒ wpisanie obiektu do rejestru zabytków i objęcie go pełną ochroną konserwatorską 	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

24. Uwagi różne.

25. Opracował

tekst ..... PDZ ALMA Jacek Sawiński 12.09.2008

plany i rysunki ..... PDZ ALMA Jacek Sawiński 12.09.2008

zdjęcia ..... PDZ ALMA Jacek Sawiński 12.09.2008

miejsce przechowywania negatywów: archiwum autora

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisu prawa autorskiego

22. Bibliografia

A. i W. PŁONKA, Krzanowice i okolice, czyli rzecz o gminie., Krzanowice

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

27. Załączniki

- * wkładka nr 1: cd. opisu;
- * wkładka nr 2: cd. opisu; spis fotografii; zdjęcia
- * wkładka nr 3: zdjęcia;
- * wkładka nr 4: zdjęcia;

1. Miejsowość

PIETRASZYN

2. Obiekt (nazwa jak na karcie)

KAPLICA DZIĘKCZYNNNA ŚW. BARBARY

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

cd. opisu; spis fotografii; zdjęcia;

Otwory drzwiowe wewnętrzne. Nawa połączona z kruchtą prostokątnym otworem drzwiowym, w którym drewniane ramowo-płycinowe drzwi opierane dekoracją architektoniczną o motywach neogotyckich (fryz arkadkowy, arkady trójlistne), skrzydła drzwiowe rozdzielone profilowanym słupkiem na wysokim postumencie. Przejście do wieży z empory muzycznej; otwór prostokątny z dwuskrzydłowymi drzwiami drewnianymi, opieranymi listwami „w jodełkę”.

RZUT. Budowla orientowana – oś podłużna wsch.–zach. odchylona ku pd., założona na regularnym i symetrycznym rzucie. Prostokątna 3-przęsłowa sklepiona nawa połączona jest z prostokątnym prezbiterium, zamkniętym trójboczną apsydą. Oś symetrii akcentuje zach. kwadratowa wieża, ze sklepioną kruchtą w przyziemiu i osiowym wejściem.

BRYŁA. Budynek wolnostojący, usytuowany na skarpie, ściętej od pd.-zach. Bryła regularna i symetryczna. Trzyprzęsłowa nawa, nakryta dachem dwupołaciowym, ujęta jest w narożne ukośne uskokowe przypory; elewacje rozczłonkowane mniejszymi prostymi przyporami, wydzielającymi osie okienne i sięgającymi nieco powyżej szczytów otworów okiennych. Od wsch. do nawy przylega niższe i węższe, oskarpowane prezbiterium, zamknięte trójboczną apsydą, nakryte połową dachu ostrosłupowego. Niewielka bryła kaplicy akcentowana trzykondygnacyjną kwadratową osiową wieżą zach., z założonym od frontu dwukondygnacyjnym ryzalitem, zamkniętym trójkątnym szczytem, nawiązującym do szczytu nawy. Wieża zamknięta wydatnym gzymsem, nakryta smukłym dachem ostrosłupowym z iglicą, kulą, krzyżem i chorągiewką wiatrową.

ELEWACJE. *Fasada, elewacja zach.* – trójdzielna, na występującym cokole, o symetrycznej, dośrodkowej kompozycji. Elewacja zdominowana środkową jednoosiową wieżą występującą w postaci ryzalitu. Boczne części elewacji ślepe, zakończone narożnymi ukośnymi uskokowymi przyporami, wspierającymi półszczyty wieńczące elewację; gzyms półszczytów poprzedzony fryzem arkadkowym. Dwie dolne kondygnacje wieży z grubszą ścianą frontową, zamkniętą trójkątnym szczytem, stanowiącym kontynuację półszczytów części bocznych fasady. Na osi wieży prostokątne wejście do kościoła; głęboko osadzone oryginalne drzwi ujęte w pojedynczy uskok, nadproże dwustopniowe, bogato oprofilowane. Nad głównym otworem drzwiowym ostrołukowa nisza, w której para smukłych ostrołucznych, blend, oddzielonych profilowanym gzymsem od zblendowanego okulusa. W ostatniej kondygnacji wieży podziały ramowe; prostokątne płyciny, u góry ozdobione fryzami arkadkowymi, przeprute ostrołuczными okienkami; wieża zwieńczona wyładowanym gzymsem, nad którym ostrosłupowy smukły dach wieżowy z chorągiewką wiatrową, w której data: 1884.

Elewacja pd. – w nawie 3-osiowa, ujęta w narożne, ukośne uskokowe przypory; osie wydzielone mniejszymi prostymi przyporami z pojedynczymi uskokami, między nimi smukłe ujednolicone otwory okienne, zamknięte ostrołukowo; gzyms wieńczący poprzedzony pasem arkadkowego fryzu. Wieża w dolnych kondygnacjach ślepa, w trzeciej kondygnacji rozczłonkowana prostokątną wnęką, której górna krawędź ozdobiona fryzem arkadkowym; we wnęce ostrołuczny otwór okienny. Zza wsch. przypory nawy widoczne cofnięte, ślepe, oskarpowane elewacje niższego prezbiterium.

Elewacja wsch. – kompozycja symetryczna, dwuczłonowa; gładka elewacja nawy, ujęta w narożne uskokowe przypory ukośne, które wspierają wieńczący ją trójkątny szczyt; gzyms szczytu poprzedzony fryzem arkadkowym; w polu szczytu mały okulus, w jego wierzchołku prostopadłościenna sterczyna z dwuspadowym obdaszkiem; w licu sterczyny wizerunek krzyża o trójlistnie zakończonych ramionach. Osiowo usytuowane, niskie i wąskie prezbiterium, zamknięte jest trójbocznie, a jego ślepe elewacje rozdzielają jednouskokowe przypory, nie sięgające profilowanego gzymsu wieńczącego.

Elewacje pn. – kompozycja, sposób artykulacji i dekoracji analogiczne jak w elewacji przeciwległej; jedynym dodatkiem jest, umieszczona w dolnych kondygnacjach wieży tablica pamiątkowa, z nazwiskami mieszkańców wsi, poległych w czasie pierwszej wojny światowej – prostokątna, zamknięta odcinkowo, otynkowana tablica, z wypisanymi czarną farbą nazwiskami poległych i miejscami ich śmierci, ujęta jest w ceglane aediculowe obramienie z trójkątnym szczytem.

WNĘTRZE. Kościół jednonawowy, z wydzielonymi filarami przysięciennymi przęsłami nawy; prezbiterium niższe i węższe, zamknięte jest trójboczną apsydą. Od zach. wbudowana murowana głęboka empora muzyczna, wsparta na poprzecznej stalowej belce, na którą prowadzą schody w pd.-zach. narożniku nawy. Wnętrze kościoła poprzedzone kwadratową kruchtą, zajmującą przyziemie osiowej zach. wieży.

WYPOSAŻENIE. Zachował się oryginalny neogotycki ołtarz, pochodzący z czasów budowy, w którym obraz olejny na płótnie, z wizerunkiem św. Barbary, sygnowany i datowany: Piel / Ratibor 1886 oraz marmurowa kropielniczka z wykutą datą 1886, a także stolarka drzwiowa i okienna i dzwon św. Wendelin z XVIII w.; w ścianie kruchty zachowana tablica z inskrypcją fundacyjną, a na ścianie zewnętrznej wieży kościelnej tablica z listą poległych w czasie pierwszej wojny światowej mieszkańców Piertraszyna.

INSTALACJE: elektryczna, ogromowa.

SPIS FOTOGRAFII

1. Widok kaplicy od pd.-wsch.
2. Widok kaplicy od pn.-wsch.
3. Widok kaplicy od pn.-zach.
4. Chorągiewka wiatrowa z datą: 1884.
5. Kaplica i mur oporowy, widok od zach.
6. Wejście zach.
7. Wnętrze, widok ku prezbiterium.
8. Wnętrze, widok ku emporze organowej.
9. Sklepienie nawy.
10. Sklepienie kruchty.
11. Wspornik sklepienny.
12. Tablica fundacyjna w kruchcie.
13. Drzwi między nawą i kruchtą.
14. Drzwi na wieżę z empory muzycznej.
15. Konstrukcja dachu.

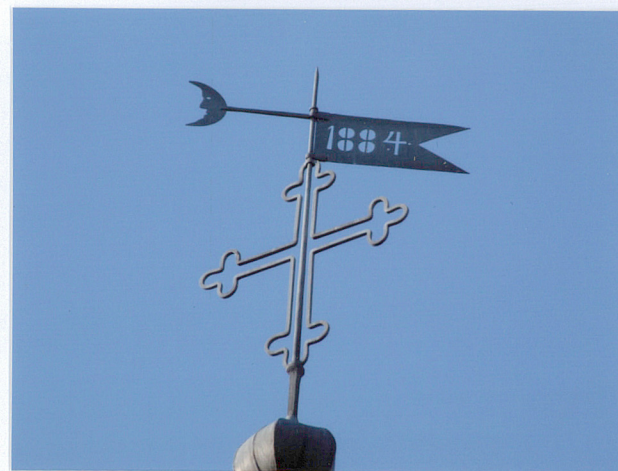
2.

3.

4.

1. Miejscowość

PIETRASZYN

2. Obiekt (nazwa jak na karcie)

KAPLICA DZIĘKCZYNNA ŚW. BARBARY

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

zdjęcia;

5.

6.

7.

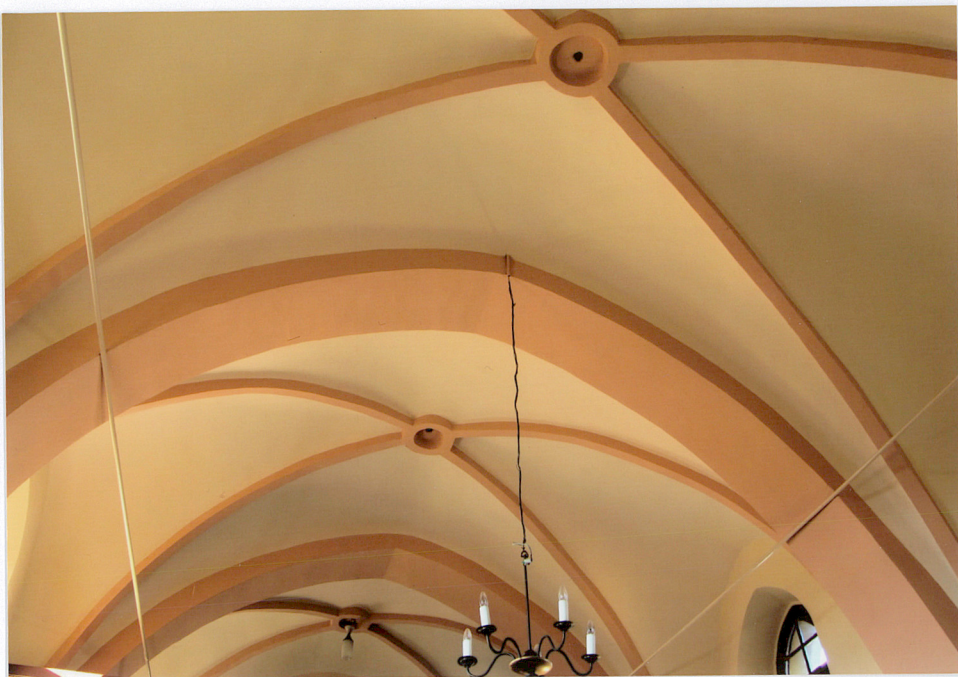

8.

9.

10.

11.

12.

1. Miejscowość

PIETRASZYN

2. Obiekt (nazwa jak na karcie)

KAPLICA DZIEKCYNNA ŚW. BARBARY

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

zdjęcia;

13.

14.

15.

